

ДО ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ЕНТЕРАЛЬНИХ КЛОСТРИДІОЗІВ ТВАРИН

Бойко П.К.¹, Куртак Б.М.², Романович М.С.², Собко Г.В.², Пундяк Т.О.²

¹Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

²Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького, Львів, Україна,
kurtakbohdan@gmail.com

Патогенні клостридії є збудниками травматичних (правець, газова гангрена, злоякісний набряк, емфізематозний карбункул) та ентеральних (ботулізм, некротичний ентерит, клостридіальний гастроентерит, некротичний гепатит овець, інфекційна ентеротоксемія, брадзот, клостридіальна дизентерія молодняка) клостридіозів. В останній час все більшої актуальності для ветеринарної науки і практики у світі і в Україні набирає проблема ентеральних клостридіозів великої рогатої худоби. Питома вага цієї патології поміж інших клостридіозів цього виду тварин сягає 30-40%.

Значне поширення клостридій в природі, їх висока стійкість у навколошньому середовищі, здатність розмножуватися за відповідних умов у певних типах ґрунтів (фаза сапрофітизму), переживати у травному тракті тварин як коменсал (фаза ентеробіозу), постійна наявність сприйнятливих тварин, що створює потенційну загрозу нових спалахів хвороби (фаза паразитизму), дає величезні переваги цим мікроорганізмам в конкуренції за життєві ресурси виживання.

В останній час з'являються повідомлення від практичних лікарів ветеринарної медицини про випадки раптової смерті молодняка 6-12-ти місячного віку та тільки корів в останній триместр вагітності. Результати лабораторних досліджень доставлених матеріалів дають підставу стверджувати, що ми маємо справу з дуже вірулентними штамами збудників ентеральних клостридіозів.

У скотарстві серед ентеральних клостридіозів найважомішою проблемою становить анаеробна (клостридіальна) ентеротоксемія молодняка. Ці захворювання мають значне поширення на молочнотоварних фермах країн Євросоюзу, Америки та Австралії, де культура ведення скотарської галузі м'ясного чи молочного напрямків є значно вищою, ніж у нас.

Нашиими комплексними бактеріологічними та імунологічними дослідженнями біоматеріалів від великої рогатої худоби різних вікових за різної патології (гастроентерити, мастити, ендометрити, артрити, пододерматити та ін.) встановлено, що за більшості згаданих вище захворювань виявлялися екзотоксини клостридій та виділялися самі клостридії, зокрема таких патогенних видів як *Clostridium perfringens*, *C. septicus*, *C. oedematiens*, *C. chailluveli*, а також низки слабо патогенних і непатогенних (*C. difficile*, *C. sporogenes*, *C. sordellii*, *C. fallax*, *C. biformentans*). Збудники ентеральних клостридіозів утворюють гаму токсинів (альфа, бета, епсілон, йота та інші), які проявляють летальні, гемолітичні, туморогенні та інші токсичні властивості. Особливо слід відзначити здатність *C. perfringens* всіх типів утворювати сильно діючий ентеротоксин, який має діареєгенну та летальну дії, і є тим токсином, на фоні дії якого розвивається весь комплекс альтеруючих впливів всіх інших токсинів. Зважаючи на те, що за ентеральних клостридіозів епізоотичний ланцюг має три чітко виражені ланки, зокрема, джерело збудника інфекції, яким є хворі тварини та абіотичне середовище, механізм передачі збудника, що включає способи виділення збудника із хвогоного організму, його перебування у довкіллі і фактори передачі, та сприйнятливі тварини (третя ланка), заходи щодо контролю цих інфекцій повинні мати комплексний підхід. Кожний із них є, по-своєму, важливим.

Проте, у найважливішим, на нашу думку, є формування імунного прошарку у популяції сприйнятливого контингенту тварин. Цього можна досягти шляхом імунізації тварин полівалентними вакцинами проти клостридіозів або ж уведенням до вакцин, що застосовуються у господарстві, комплексного анатоксину клостридій, що не лише підсилить проективність основних імуногенів вакцини, але й формуватиме імунну відповідь до збудників ентеральних клостридіозів. Як показує досвід вітчизняних та зарубіжних науковців, найкращий ефект в цьому підході дають аутогенні вакцини, тобто вакцини виготовлені із місцевих штамів.